

کتاب دزد: عشق، مرگ و مهتاب

ماجرای کتاب دزد The Book Thief روایت حال و هوای جامعه‌ای است سراسر خفقان در دوره‌ی ثبات رژیم نازی. داستانی تاثیرگذار و به شدت جذاب که دست برقضا معصومه و به دور از زرق و برق‌های مرسوم فیلم‌های تاریخی ساخته شده است.

همشهری آنلاین - مهدی تهرانی: ماجرای کتاب دزد The Book Thief روایت حال و هوای جامعه‌ای است سراسر خفقان در دوره‌ی ثبات رژیم نازی. داستانی تاثیرگذار و به شدت جذاب که دست برقضا معصومه و به دور از زرق و برق‌های مرسوم فیلم‌های تاریخی ساخته شده است.

در **ژانر اقتباس** به عنوان فراگیرترین گونه‌ی سینمایی؛ عمدتاً نوول‌های پرفروش هدف کمپانی‌های فیلمسازی قرار می‌گیرند. با اینهمه اقتباس سینمایی از داستان‌های تاریخی و بویژه بیوگرافیک چه تخیلی باشند و چه حقیقی؛ همواره شمشیر دو دم جلوه‌گری کرده است. نوول کتاب دزد حقیقتاً از این آزمون سرفراز بیرون آمد. مارکوس زوساک نویسنده 38 ساله استرالیایی در سال 2005؛ کتاب دزد را در کشورش روانه بازار نشر کرد. سال بعد نوول او در بازار نشر آمریکا به طبع درآمد و طی گزارش نیویورک تایمز برای هفته‌های متوالی عنوان پرفروش‌ترین نوول را از آن خود کرد. داستان 550 صفحه‌ای زوساک آنچنان که انتظارش می‌رفت گنجینه‌ای بود برای رقابت استودیوهای بزرگ فیلمسازی. سرانجام این کمپانی فوکس قرن بیستم بود که موفق شد امتیاز سینمایی این اثر را خریداری کند. روندی که البته چند سالی طول کشید تا کتاب دزد رنگ پرده‌ی نقره‌ای را به خود ببیند.

ماجرای کتاب دزد روایت حال و هوای جامعه‌ای است سراسر خفقان در دوره‌ی ثبات رژیم نازی در سال 1938. داستانی تاثیرگذار و به شدت جذاب که دست برقضا معصومه و به دور از زرق و برق‌های مرسوم فیلم‌های **ژانر تاریخی** ساخته شده است. "لیزل" دختر کوچکی است که در آلمان 1938 از مادرش جدا می‌شود. مادر لیزل بدلیل تمایلات کمونیستی هدف رژیم نازی است. از این رو او را نزد یک خانواده دیگر می‌فرستند. هانس و رزا به عنوان پدر و مادر جدید لیزل او را به فرزندی قبول می‌کنند و از همین زمان است که هر روز لیزل با مخاطراتی تازه روبرو می‌شود. حوادثی که هرکدام باعث می‌شوند روح این دختر کوچک و معصوم بزرگتر گردد...

در دهه اخیر 2 فیلم مهم و اسکاری در این زمینه ساخته شده‌اند. یکی "بیانیست" ساخته رومن پولانسکی محصول 2002 و دیگری "کتابخوان" ساخته استیون دالدری محصول 2008. اگرچه این 2 فیلم انگاره‌های فرهنگی (یکی کتاب و دیگری موسیقی) یک قربانی جنگ زمان آلمان نازی را نشان می‌دهد با اینهمه یک دو جین بازیگر درجه اول و عوامل شناخته شده را در تیتراژ آنها خودنمایی می‌کرد.

از این لحاظ کتاب دزد اصلاً هیچ ربطی به این 2 ساخته بالا ندارد. حضور **جفری راش** و امیلی واتسون در نقش‌های مکمل اگرچه راهگشا و از امتیازات فیلم است با اینهمه کتاب دزد بی ستاره‌تر از این حرف‌هاست و شاید به همین دلیل قلب‌ها را هدف قرار داده است.

مایکل پترونی در مقام فیلمنامه‌نویس؛ وفاداری جانانه‌ای به نوول زوساک نشان داده است. در واقع همانگونه که در داستان اصلی یک راوی هدایت بازگویی داستانک‌ها را برعهده دارد (نام او مرگ است و در همان سکانس افتتاحیه در حین سفر لیزل و مادرش و برادر کوچک او از این راوی در ترن توسط صدایش رونمایی می‌شود) در فیلم نیز سهم او راهبردی اوست. کاراکترهای اصلی در فیلم حفظ شده و یا پررنگ‌تر نیز دیده می‌شوند و تنها از تعدادی از شخصیت‌های فرعی نوول در فیلم خبری نیست. برایان پرسپوال با کارگردانی کتاب دزد نشان داد که در پرداخت کردن فضایی تاریخی دارای امضا است. او که سریال تلویزیونی و محبوب "دانتون ابی" را نیز ساخته؛ ضمن پرهیز از بزرگنمایی‌های آنچنانی مختص ژانر تاریخی یا **ژانر جنگی**، به ساده‌ترین وجهی به بازیگرانش اختیار داده و در این میان به پروپیمان کردن روایتش پرداخته است.

سکانس دوم فیلم تا صحنه‌های معرفی هانس و رزا گویای این ادعا است. همه چیز در خدمت پیرنگ داستانک‌هاست و به احتمال قریب به یقین عمده تماشاگران کتاب دزد؛ کاراکترها و ویژگی‌های آنان را در 20 دقیقه ابتدایی فیلم دریافته‌اند. این مهم به برایان پرسپوال این شانس را داده تا از این پس فقط لیزل کوچک و معصوم را در مرکز دایره داستان قرار بدهد و باقی کاراکترها در دور و بر او باشند. کاراکترهایی که البته هرکدام در اجرای نقش خود ممتاز عمل می‌کنند. و در این میان سهم جفری راش افسانه‌ای غیرقابل انکار است. به گونه‌ای که می‌توانیم قوام این فیلم را تماماً متعلق به او بدانیم.

در کتاب دزد عمدتاً پرگویی مشاهده نمی‌شود. آنچه می‌بینیم یا توسط راوی برایمان بیان می‌شود عمدتاً در خدمت پیشرفت و پیشبرد ماجراهاست. از ماجرای اولین کتاب دزدی غم‌افزای لیزل بر سر قبر برادر کوچکش تا رفتن او به مدرسه و دریافت این حقیقت از سوی تماشاگر که لیزل معصوم دوست داشتی؛ بی سواد است همگی با اختصار ولی گویا بیان می‌شود.

نیمه دوم فیلم نیز ضرباهنگی یکسان با نیمه اول دارد. ماجرای دومین کتاب دزدی لیزل و سپس حضور سرزده ماکس (جوان یهودی سرگردان) در منزل هانس و رزا شروع داستان اصلی است...

کتاب دزد رفتارشناختی و معنا شناختی یک دختر معصوم و کوچک را در مواجهه با جامعه‌ای پر از تاریکی و مصیبت روایت می‌کند. همانقدر که لیزل از مصاحبت و عشق پدران‌های هانس و بعدها از محبت درونی و مادرانه رزا برخوردار می‌شود؛ به همان

نسبت از ناملایمات افراد ستمگر و بدطینت جامعه‌ی کوچکشان نیز بی نصیب نمی‌ماند.

کتاب دزد پنجره‌ای تازه بر روی تماشاگر می‌گشاید تا زمان و مکان مصیبت‌افزایی را از بازتاب ذهن و رفتار یک دختر کوچک شاهد باشد. لیزل هم مرگ برادرش را دیده و هم بی خبری از مادرش را تجربه کرده. جدای از این تجربیات اندوهناک شخصی؛ او در هنگامه‌ای که می‌رود تمام این بدبختی‌ها را به واسطه نورمحبت افرادی مانند هانس و یا حتی رزا فراموش کند به یکباره تجربیات اجتماعی سرد و سیاهی سرآغش می‌آیند. پناهنده شدن مارکس به منزل هانس؛ درگیری و بمباران شهر کوچکشان، بازرسی خانه به خانه از سوی نیروهای حزب نازی که برخی از این آدمیان دیو سیرت همسایه‌های پست فطرت‌شان هستند و همچنین شدت گرفتن بیماری ماکس و سرانجام مشاهده سرگردانی و در شهر چرخانیدن اسرای یهودی همگی بخشی از این تاریکی و ستمگری است که نصیب لیزل شده است.

با اینهمه اگر انتظار دارید کتاب دزد سراسر اشک و آه باشد اینگونه نیست. این غیرممکن است که گاهی در حین دیدن این فیلم نمی بر گوشه چشمانتان ننشیند اما در مجموع سرزندگی لیزل با حمایت هانس (جفری راش) برگ برنده‌ای است تا کتاب دزد فقط حزن و اندوه جلوه‌گری نکند.

بازی سوفی نیلیس نیز در نقش لیزل به دل می‌نشیند همچنانکه موسیقی جان ویلیامز مکملی جادویی برای این فیلم به نظر می‌رسد. به همه ی اینها نوع فیلم‌برداری فلوریان باله‌اوس را باید اضافه کرد. او تصویری دقیق و معصومانه از ماجرا بدست داده است. گاهی ممکن است کار او غم‌افزا جلوه‌گری کند اما نماهای دویدن و جست و خیز لیزل در خیابان‌های پر برف و یا سکانس کتاب دزدی لیزل در میدان شهر و مهتاب آن شب را به یاد بیاورید. اگرچه سایه مرگ همه جا پراکنده است اما نماهای او؛ عشق و برف و مهتاب و امید به خدا و زندگی را به زیبایی برای تماشاگر یادآوری می‌کند.

The Book Thief

کارگردان: برایان پرسیوال، فیلمنامه: مایکل پترونی، براساس نوول کتاب دزد نوشته مارکوس زوساک، مدیر فیلمبرداری: فلوریان باله‌اوس، زمان فیلم: 125 دقیقه، بودجه: 19 میلیون دلار، فروش: 77 میلیون دلار، محصول فاکس قرن بیستم آمریکا 2013؛ بازیگران: جفری راش (هانس هوبرمان)، امیلی واتسون (رزا هوبرمان)، سوفی نیلیس (لیزل)